

שפה משותפת

יחידת הלימוד **שפה משותפת (Common language)**, הנלמדת בתחילת השנה, תעסוק בשפה, כבסיס להתקשרות בין בני אדם. ביחידה נחקר גם את הדרך הארוכה שעשתה **השפה העברית**, מלפני למעלה מ-3000 שנה, דרך תחייתה מחדש לפני כמאה חמשים שנה, ועד לסלנג של ימינו.

יחידת לימוד לכיתה ו' - IM-IH

כתבה ליקטה וערכה: חמוטל קינן
תל"ם 2018
תוכנית להכשרת מנחים להוראת עברית

מטרות יחידת הלימוד לפי דגם אפיקי התקשורת

כיתה ו' - רמת לומדים: IM-IH

משך ההוראה: חודשיים

אפיק תקשורתי	מיומנויות שפה / משימה תפקודית	אוצר מילים / מבנים לשוניים	דקדוק	תרבות	סוגות
	בסוף היחידה רוב הלומדים יוכלו לכתוב ולספר בזמן עבר מקרה בו פגעו באחר ללא כוונה.	הבטחתי, התביישתי, התכוונתי, ביקשתי, הצלחתי	עבר, שלמים.		"הלוואי שתמותי" - סיפור מקורי מאת רוני עפרוני (מתוך "עיניים")
	בסוף היחידה רוב הלומדים יוכלו להשלים תשבץ מילים שחידשו מחדשי השפה והאקדמיה ללשון.	גלידה, עגבנייה, פרפר, חידק, בובה, חייל, מטוס, מילון, אקדח, צעצועים, רכבת, עפרון			טקסט מידעי - "העברית החדשה" (מתוך "עיניים")
	בסוף היחידה רוב הלומדים יבחרו את המילים האהובות עליהם בעברית ויציגו לכיתה את המילים על גבי מובייל ויסבירו את הבחירה			בחירת המילה האהובה אתר האקדמיה ללשון	
	בסוף היחידה רוב הלומדים יוכלו לכתוב טקסט קצר בשפת רחוב תוך שימוש במילות סלנג.	אוצר מילים: מה המצב, סבבה, מגניב, אהלה, על הפנים, גדול, בלאגן, יאללה, חי בסרט, תכלס, נשמה/מוֹתֵק/מָמִי, חָבֵל על הזמן, אחי/אחותי, יש!, לגמרי		הווי שפת הרחוב בישראל	סרטון שטויות ישראלים אומרים ערוץ "ביפ"
	בסוף היחידה רוב הלומדים יוכלו לכתוב ראיון / כתבה לעיתון בית הספר עם דמות המופת שבחרו	מחולל כתיבה—ראיון מתוך "אופק"		בחירת אחד מהאישים שהשפיעו על השפה העברית, אליעזר בן יהודה, חיים נחמן ביאליק וכד'	

מטרות יחידת הלימוד לפי דגם אפיקי התקשורת

כיתה ו' - רמת לומדים: IM-IH

אפיק תקשורתי	מיומנויות שפה / משימה תפקודית	אוצר מילים / מבנים לשוניים	דקדוק	תרבות	סוגות
תקשורת פרשנית	בסוף היחידה רוב הלומדים יוכלו לדווח על עמדתם לגבי כדאיות של לימוד עברית בתפוצות.	מבני הבעת דעה: לדעתי...אני חושב/ש.... לסיכום, העמדה שלי היא... אוצר מילים: תקופה, עתיק, לידה, תחיה מחדש, גולה / תפוצות, עולים חדשים, להמציא, לחדש, להתעקש, חשוב, זהות, כיום, עם	בניין פיעל: לדבר, לחדש, לשמר, לקבל, ללמד, לספר	שמירה על השפה העברית במוסדות חינוך	"מלחמת השפות" / דיון של ילדי בי"ס בכ"ס באתר מט"ח
	בסוף היחידה רוב הלומדים יוכלו להסביר מה היתה "מלחמת השפות" ואיך היא הסתיימה.	אוצר מילים: לחדש, להתעקש, חשוב, זהות, כיום, עם.			סדרת טלוויזיה ישראלית לילדים ונוער "חדשות מן העבר" ("החינוכית")
	בסוף היחידה רוב הלומדים יוכלו להבין את הרעיון המרכזי של הסיפור "הלוואי שתמותי" ולהסביר מהו כוחה של מילה.	אוצר מילים: התפוצות, פנה, נחשב, להביע, להתבטא, להתרפז, הלואי, להתנצל, אשם/אשמה	שייכות (שלי, שלך, שלו...): מילות היחס מ / את / ל	הווי כיתתי בישראל, לעומת ארה"ב	"הלוואי שתמותי" - סיפור מקורי מאת רותי עפרוני
	בסוף היחידה רוב הלומדים יוכלו להסביר איך נוצרו מילים בעברית לפני למעלה מ-3000 שנה.	אוצר מילים: רחוב / רחב; כבוד / כבד; חוק / לחקוק (על אבן);	לברך מהשורש ב.ר.ך (כשמברכים כורעים בָּרַךְ);	היסטוריה של שפה שמית	"חיי מילים" כתבה מתוקשבת מתוך מט"ח
	בסוף היחידה רוב הלומדים יוכלו להסביר כיצד חידש אב"י מילים, ולחדש מילה בעצמם על פי אחת מהדרכים בהן חידש בן יהודה מילים.	אוצר מילים: גלידה, עגבניה, פרפר, חידק, בובה, חייל, מטוס, מילון, אקדח, צעצועים, רכבת, עפרון	למשל: גלידה ממשקל קציצה. מילון = מילה + מוספית ון	סרטון הדרכה: איך מחדשים מילים מתוך אתר האקדמיה ללשון	איך מחדשים מילים? משימה באתר אופק
	בסוף היחידה רוב הלומדים יוכלו להביע דעתם - האם כל חידושי המילים הצליחו "לתפוס" בשפה העברית?	אוצר מילים: אימונית לעומת טרנינג, מונית לעמת טקסי, שער לעמת גול, מסוק לעומת הליקופטר, כריך לעומת סנדוויץ, מקק לעומת ג'וק		האם מילים בלעז משתלטות על השפה העברית?	מילים בעברית ובלעז משימה מקוונת באופק

מטרות יחידת הלימוד לפי דגם אפיקי התקשורת

כיתה ו' - רמת לומדים: IL-IM

משך ההוראה: חודשיים

אפיק תקשורתי	מיומנויות שפה / משימה תפקודית	אוצר מילים / מבנים לשוניים	דקדוק	תרבות	סוגות
תקשורת הידודית	בסוף היחידה רוב הלומדים יוכלו לנהל דיאלוג בסלנג בווטסאפ.	אוצר מילים: מה המצב, סבבה, מגניב, אחלה, על הפנים, גדול, בלאגן, יאללה, סי בסרט, תכלס, נשמה / מותק/ממי, חבל על הזמן, אחי/אחותי, יש!, לגמרי		האפליקציה ווטסאפ 	סרטון שטויות שישראלים אומרים סרטון / ערוץ "ביפ"
	בסוף היחידה רוב הלומדים יוכלו לפרש על פי תמונה של סיטואציה שניתנת להם, על מה מדברים האנשים בתמונה ולהציג את השיחה בכיתה.	אוצר מילים: התפונתי, פונה, נחשב, להביע, להתבייש, להתרפז, הלואי, להתנצל, אשם/אשמה			דיאלוג מוצג או מוקלט Flipgrid
	בסוף היחידה רוב הלומדים יוכלו לערוך דיון בבית משפט כיתתי—ובו יציגו דעות בעד ונגד חידוש העברית או דיבור בשפת מדינת המוצא.	אוצר מילים: תקופה, עתיק, לידה, תחיה מחדש, גולה / תפוצות, עולים חדשים, להמציא,			טקסט מידעי - "אחלה שפה" "והעברית החדשה" (מתוך "עיניים")

על התקופה החדשה בחיי השפה העברית ועל מילים
עבריות חדשות שחדשו בה ושבחן אנחנו משתמשים

טקסט מידעי

מתוך המגזין "עיניים"

דיון: האם העברית
"מתה" לפני שבן יהודה
החייה אותה?

העברית החדשה

כתב: רוביק רוזנטל עיור: עומר הופמן

פני כמעט מאה ושלושים שנה, בשנת 1881, התחילה תקופה חדשה בחייה של השפה העברית. היא נקראת 'העברית החדשה'. שמו של 'אביה' של העברית החדשה

אליעזר בן יהודה.

מצד אחד זה נשמע נהדר: תינוק חדש בא לעולם. מצד שני זה נשמע מוזר: מה חדש כל כך? העברית נולדה בשנת 1881? והרי כבר לפני אלפי שנים דיברו וכתבו בשפה הזאת. הרי בה נכתבו התנ"ך, חלק גדול מן התלמוד, ספרי דת, ספרי שירה וספרי מדע לאורך הדורות. הרי העברית היא אחת השפות העתיקות ביותר הקיימות היום.

כל זה נכון בהחלט. מה שקרה באותה שנה לא היה לידה של שפה חדשה שלא הייתה קודם, אלא התחלה של תקופה חדשה בחייה של העברית. בתקופה הזאת קרו הרבה מאוד דברים מיוחדים, מפליאים וסוערים בחייה של העברית, ולכן זוהי מעין 'לידה מחדש' של השפה, תחייה, תחיית הלשון העברית.

מדוע אנחנו קוראים לשלב הזה 'תחיית הלשון העברית'? מדוע אנחנו מדברים על 'העברית החדשה'? העברית הפכה להיות השפה של כל היהודים החיים

בארץ ישראל.

כאשר רוב היהודים היו מפוזרים בגולה הם דיברו בשפת המדינה שנוולו וחיו בה, ובדרך כלל גם בשפה יהודית – בעיקר יידיש או לדינו. העברית שימשה את היהודים רק לתפילות וללימודי הדת היהודית, לימודי קודש, ולכן קראו לה 'לשון הקודש'. אמנם היו סופרים ומשוררים שכתבו עברית, אבל לא היו לעברית חיים נורמליים: במשך כאלפיים שנה

לא דיברו בה, ושפה שלא מדברים בה ושלל משתמשים בה בחיי היומיום קופאת ואינה מתפתחת.

עם תחייתה של העברית התחילו לדבר, לקרוא ולכתוב בה התלמידים בבית הספר, העיתונאים והסופרים, השופטים בבית המשפט, הפרופסורים באוניברסיטה, המוכרים בחנות. אמנם חלק מהיהודים שעלו ארצה התקשו ללמוד עברית, וזה קורה

ל'פֿטש'. רוב המילים שילדים ממציאים לא הופכות להיות חלק מהשפה העברית, אבל האנשים שהולידו את השפה העברית החדשה המציאו אלפי מילים חדשות בדיוק בדרך הזאת, וכך הוסיפו מתוך העברית אלפי מילים שחסרו בה. לפי מילים שהם מצאו בעברית העתיקה המציאו את המילים החדשות. הם כתבו אותן במילון, וכאשר כולם השתמשו במילים האלה הן הפכו להיות חלק מהשפה.

למשל, כשילד חולה יש לו לפעמים כתמים אדומים על העור. אהרן מז"א היה רופא וגם ידע היטב עברית. הוא המציא שם למחלה: 'אֶדְמַת'. למה אֶדְמַת דווקא ולא אדומית או משהו דומה? כי המשקל של המילה הוא משקל של מחלות רבות: חֲצֵבֶת, שְׁעֵלָה, צִהָבָה ועוד.

אליעזר בן יהודה רצה להמציא מילה לשקית הנייר שעוטפים בה מכתב לפני ששולחים אותו, והמציא מילה חדשה: 'מַעֲטָפָה'.

בן יהודה רצה להמציא מילה חדשה לכלי הענקי שעף בשמים. הוא השתמש במילה העתיקה 'אוויר' וחדש את המילה 'אווירון'. גם המשורר חיים נחמן ביאליק רצה למצוא שם לכלי הזה, והמציא מילה אחרת. במשנה ובתלמוד לא משתמשים בפועל 'לעוף' אלא בפועל 'לטוס'. וכך המציא ביאליק את המילה 'מְטוֹס' והייתה תחרות בין שתי המילים. בסופו של דבר המילה מטוס ניצחה בתחרות.

ההיסטוריון וחוקר הספרות, פרופסור יוסף קלוזנר, רצה לתת שם לחפץ ארוך שבתוכו יש עופרת, ושֶׁאִפְשָׁר לכתוב בו. הוא קרא לו 'עיפרון'.

המילה 'חֶשְׂמֵל', למשל, אינה מילה חדשה. היא כתובה בתנ"ך וקשורה באור חזק מאוד. כשחיפשו מילה לזרם שעובר ממקום למקום ומפעיל מכונות, מנורות, סרטים בקולנוע ועוד ועוד, הוחלט לאמץ את המילה הזאת, כי היא לא הייתה בשימוש, ולקרא לזרם הזה 'חשמל'. למי שעובר במקצוע הקשור בחשמל קראו 'חשמלאי'.

כאשר התחילו בכל העולם להשתמש במכשיר שיועד לחשב חשבונות, לכתוב ולסדר מידע, עד כדי כך שהוא כאילו יודע לחשוב בעצמו, הומצאה המילה 'מחשב'. אלה רק דוגמות אחדות מתוך כמאה אלף מילים שחנך בעברית, ושלא היו בה לפני מאה ושלושים שנה. והחידושים לא נפסקו. אנחנו מתחדשים מילים כל הזמן כדי שתהיה לנו שפה עשירה שתעזור לנו לומר ולכתוב כל מה שעולה על דעתנו.

לעולים חדשים גם היום, אבל רובם לומדים את השפה. גם בשביל העולים, ובוודאי בשביל הבנים שלהם, העברית נעשית השפה החשובה והעיקרית.

כדי שאפשר יהיה באמת להשתמש בעברית בכל התחומים היה צורך להמציא הרבה מילים חדשות. המילים שהיו בה לא הספיקו, כי במשך שנות הגלות היא לא התפתחה כמו שפה רגילה. לכן רבים מודעי העברית שהיו שותפים בתחייה שלה קיבלו עליהם משימה קשה מאוד והמציאו מילים עבריות חדשות.

ואיך ממציאים מילים חדשות? ילדים רבים ממציאים מילים בלי שהם מרגישים בכך. ילד אחד רוצה לפצח בפטיש את הקליפות של האגוזים בפסח. הוא פונה אל אביו ואומר: "אבא, 'תפֿטש' את האגוזים שלי". אבל הרי אין בעברית מילה כזאת.

נכון, 'לפֿטש' אין, אבל 'פֿטיש' יש, והילד המציא את המילה

א. מתחו קו בין המילה לפירוש שלה:

Era/ period	תקופה
Newcomers	עתיק
Ancient	לידה
To invent	תחיה מחדש
Renewal	גולה / תפוצות
Birth	עולים חדשים
Diaspora	להמציא

ב. הקיפו בעיגול - נכון או לא נכון:

1. בשנת 1881 התחילה תקופה חדשה בחיי העברית. נכון / לא נכון
2. העברית היא אחת השפות העתיקות הקיימות כיום. נכון / לא נכון
3. כאשר היהודים היו מפוזרים בגולה הם דיברו רק עברית. נכון / לא נכון
4. העברית שימשה את היהודים רק בתפילות ובלימודי דת. נכון / לא נכון
5. מעטים מיודעי העברית היו שותפים בתחייה שלה. נכון / לא נכון
6. כיום כמעט ולא מחדשים מילים. נכון / לא נכון

ג. איך כתוב בטקסט?

1. thousands of years ago people were talking and writing in that language (Hebrew):

2. The Hebrew was used only for praying and religious studies, that's why they called it a holly language:

3. In order to use Hebrew in all aspects of life, there was a need for more new words:

ד. הקיפו בעיגול את התשובה הנכונה:

1. לידה מחדש היא תחייה / סוף תקופה.
2. לשון קודש היא שפה יומיומית / שפה ששמורה ללימודי דת ותפילה.
3. עולים חדשים הם אנשים שבאו לארץ אחת מארץ אחרת / אנשים שנולדו בארץ בה הם חיים.
4. מחדשי מילים הם אנשים שהמציאו מילים חדשות / אנשים שדיברו בלשון הקודש.
5. שפה עתיקה היא שפה חדשה / שפה שקיימת אלפי שנים.

ה. סדרו את המשפטים לפי הסדר מ 1-5:

- ◇ מה שקרה באותה שנה לא היה לידה של שפה חדשה, אלא התחלה של תקופה חדשה.
- ◇ עם תחיית העברית, התחלו לדבר, לקרוא ולכתוב בה.
- ◇ וכדי לדבר בה, היה צורך להמציא הרבה מילים חדשות.
- ◇ לפני כמעט 130 שנה, ב-1881, התחילה תקופה חדשה בחיי העברית.
- ◇ למשל כשילד חולה יש לו כתמים אדומים על העור. אהרון מזי"א המציא שם למחלה: "אדמת".

- ו. השלימו את הטבלה הבאה: מה קרה? מתי זה קרה? בחרו 5 מדגשים (מרקרים) בצבעים שונים וצבעו את הצמד המתאים באותו הצבע:

מה קרה?	מתי זה קרה?
תקופה חדשה בחיי העברית התחילה	לפני אלפי שנים
היהודים דיברו בשפת המדינה שחיו בה	בשנת 1881
דיברו וכתבו בשפה העברית	כאשר היהודים היו מפוזרים בגולה
העברית לא התפתחה כמו שפה רגילה	כל הזמן
אנחנו עדיין מחדשים מילים	במשך שנות הגלות

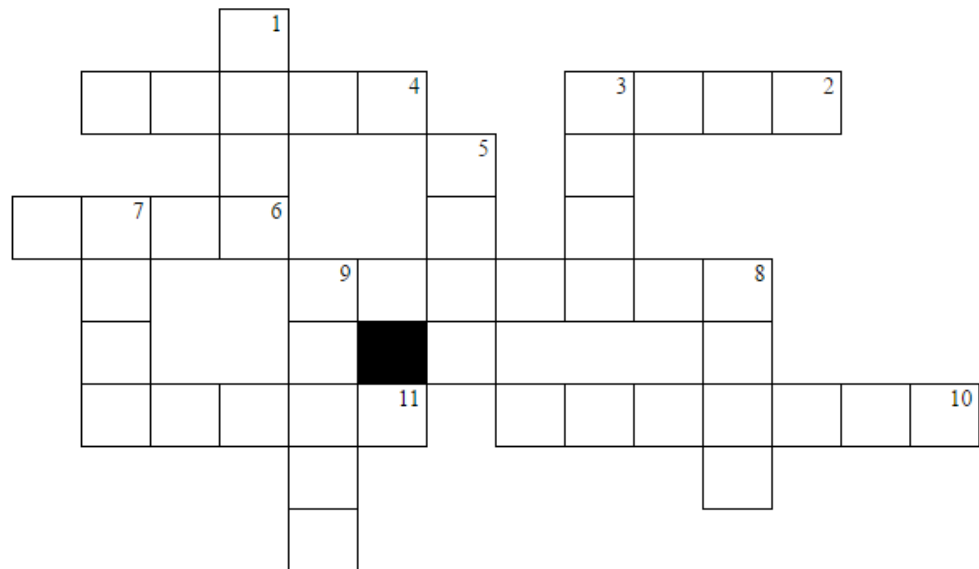
ז. השלימו את התשבץ הבא. היעזרו בבנק המילים למטה:

© Can Stock Photo

חידושי מילים

מילים שחידשו מחדשי המילים

מאונך

- 2. gun
- 4. pencil
- 6. train
- 8. glasses
- 10. toys
- 11. ice cream

מאונך

- 1. butterfly
- 3. germ
- 5. soldier
- 7. doll
- 8. airplane
- 9. dictionary

בנק מילים שחידשו מחדשי העברית:

מילון, חייל, מטוס, צעצועים, גלידה, משקפיים, פרפר, אקדח, בובה, חידק, עפרון, רכבת

ח. ענו על השאלות על-פי הטקסט :

1. מצאו בטקסט ארבע דוגמאות למילים חדשות שהמציאו מחדשי המילים:

מילה _____ - מיהו מחדש המילה? _____

מילה _____ - מיהו מחדש המילה? _____

מילה _____ - מיהו מחדש המילה? _____

מילה _____ - מיהו מחדש המילה? _____

2. מתי התחילה התקופה החדשה של העברית?

3. מה שמו של "אביה" (האבא שלה) של העברית החדשה?

4. למה שימשה (was used) העברית בתקופה בה חיו היהודים בגולה?

5. איך קראו לעברית בתקופת הגלות?

6. כשחזרו היהודים לארץ ישראל, למה היה צורך להמציא מילים חדשות?

in the sense of **פועל**, the prefix **מ** appears before the root:

to receive – לקבל	בניין פועל – זמן הווה	to speak – לדבר	to tell, narrate – לספר	to play – לשחק
מקבל	מדבר	מספר	משחק	
מקבלת	מדברת	מספרת	משחקת	
מקבלים	מדברים	מספרים	משחקים	
מקבלות	מדברות	מספרות	משחקות	

ט. השלימו את השורש **ח.ד.ש** בזמן הווה:

א. בקטע שאנחנו קוראים מספרים על אליעזר בן יהודה ש _____ מילים בשפה העברית.

ב. בקטע כתוב שאליעזר ואנשים נוספים _____

מילים רבות.

ג. האקדמיה לעברית _____

מילים כל יום.

ד. ילדים קטנים _____

מילים כל הזמן כשהם לומדים לדבר.

י. השלימו את השורש **ח.ד.ש**

בזמן עבר:

א. אליעזר בן יהודה _____ את

השפה העברית לפני למעלה ממאה

חמישים שנה.

ב. גם אנשים אחרים כמו חיים נחמן

ביאליק, _____ מילים

רבות באותן שנים.

ג. בשנה שעברה האקדמיה ללשון

_____ 100 מילים בשפה העברית.

בניין פועל – זמן עבר	לדבר	אני
לטלפן	דיברתי	אתה
טלפנתי	דיברת	את
טלפנת	דיברת	הוא
טלפנת	דיבר	היא
טלפנו	דיברו	אנחנו
טלפננו	דיברנו	אתם
טלפנתם	דיברתם	אתן
טלפנתו	דיברתו	הם/הן
טלפנו	דיברו	

י"א. השלימו את הטבלה בזמן הווה / עבר / שם הפועל.

הווה (אני)	הווה (אנחנו)	עבר (אני)	עבר (אנחנו)	שם הפועל	באנגלית
מחדש					To renew
		שילמתי		לשלם	
	מבקשים		ביקשנו		
מבקר				לבקר	
	מטיילים		טיילנו		
				לדבר	

י"ג.

השלימו את המשימה באופן ("יש ויש").

תרגול בניין פיעל, זמן עבר. לחצו על

[הקישור הבא](#) למשימה.

י"ב. השלימו את הדיאלוג בזמן עבר (פיעל):

המורה: כולם סיכמו את הכתבה על "העברית החדשה"?

רן: כן. אני (ס.כ.מ) _____ את כל הכתבה.

אבא: ילדים, סיימתם את השיעורים?

ילדים: כן, (ס.י.מ) _____ אותם מזמן. איזו שאלה...

אמא: ענת, (ב.ק.ר) _____ את סבתא?

ענת: כן אמא. (ב.ק.ר) _____ אותה היום אחה"צ.

אמא: שוב לא (ב.ק.ש) _____ מאבא לקנות חלב.

דן ורני: מזל שאנחנו (ב.ק.ש) _____ .

אבא: נועה, (ד.ב.ר) _____ עם אמא היום?

נועה: כן. (ד.ב.ר) _____ . איתה שלוש פעמים.

י"ד.

כנסו לקישור [הבא](#) באופן למשימה

"חיי המילים" וגלו איך בכלל התחילה השפה

העברית את דרכה לפני למעלה מ-3000

שנה. השלימו את הפעילויות הנלוות והגישו

את המשימה לבדיקת המורה באתר.

ט"ו. צפו בסרטון הבא

השתלם (payed of)?

ט"ז. דיעה: צפו בדיון [הבא](#)

ללמד, לדבר, לבקר, לשמר (to preserve).

בשפה העברית. הקשיבו להנחיית המורה.

שתרמו אף הם לחידושי מילים (תוכלו לקבל מידע עליהם בקישור <http://hebrew-הבא>

academy.org.il/topic/safa-kama/ishim/) וראיינו אותם לעיתון בית הספר. השתמשו בתבנית [מחולל](#)

[כתיבה—ראיון](#) מתוך אופק.

לא מפסיקים לחפש:

א. קראו את הכתבה **הבאה: איך אומרים השטאג בעברית?** וכתבו

איך אומרים בעברית:

דיון: גם כיום האקדמיה ללשון
מחדשת מילים. אך האם כולן
מתקבלות בברכה?

האשטאג _____ בונקר _____
פיד _____ שיימינג _____
סטיקר _____

ב. כנסו **לקישור הבא** באתר **אופק** וגלו איך מצאו למילים לועזיות (מהשפה האנגלית) מילים חדשות

בעברית שאמורות להחליף אותן. בצעו את המשימה ושלחו למורה.

למה לדעתכם יש מילים שלא באמת הצליחו להיכנס לשפה העברית?

ג. צפו בתוכנית הטלוויזיה **הבאה** <https://www.youtube.com/watch?v=GPjWP7dBiVM&t=179s>

וגלו את מגוון המילים שחידשה לאחרונה (recently) האקדמיה. כתבו את משמעות

המילים הבאות מתוך התוכנית. היעזרו במחסן המילים:

חדשיר _____ משלטטת _____ תחפיף _____ גלגשת _____
מרכול _____ נעימון _____ תקריש _____ אל-ריח _____
מרשתת _____ אתר שיחוח _____ קדימון _____

מחסן מילים:

אינטרנט, סופרמרקט, רינגטון, זאפינג, ג'ינגל, סקייטבורד, דיאודורנט, שמפו, ג'ל, צ'ט, פרומו

1. הדרך הלשונית:

שילוב שורש ומשקל או הוספת מוספית

- את המילה "גלידה" הגה בן יהודה, שאותה יצר במשקל "לביבה" "קציצה" על-פי השורש ג-ל-ד, מהמילה "גליד" - מילה עברית עתיקה המתייחסת לנוזל שנקרש - "גליד קרח".

- עוד דרך נפוצה לחידוש מילים היא הוספת סופית למילה קיימת: למשל בן יהודה חידש את המילים **מילון** ו**עיתון** בתוספת **ון** למילים קיימות.

2. הדרך המקראית:

שימוש במילים עתיקות

- אליעזר בן יהודה השתמש בשם הנהר פְּרָפֶר שמופיע במקרא כדי לציין את החרק מפני שהצליל **פרפר** דומה לצליל המילה בשפות אירופיות.
- או לקח מהמקרא את המילה **אֶקֶדָה** שפירושה שם הוא סוג אבן יקרה כדי לציין את כלי הנשק.

3. הדרך ההלחמית:

רכבת מילים

- דרך נוספת לחידוש היא הֶלְחָם: הרכבת מילים.
- לדוגמה בן יהודה חידש את המילה **חִידָק** המורכבת מהמילים **חי** + **דק**.
 - ויוסף קלוזנר חידש את **קֶרֶנֶף** המורכבת מ**קרן**+**אף**.
 - גם היום יש כמה חידושים כאלה, למשל: **קֶרֶנוֹעַ** = **קרן** + **נוע**.

ד. האם אתם יכולים לחדש

מילים כמו אליעזר בן יהודה

והאקדמיה ללשון עברית?

התחלקו לקבוצות של 2-3.

בחרו את אחת המילים הבאות:

קטשופ, טלוויזיה, טריוויה, מרשמלו

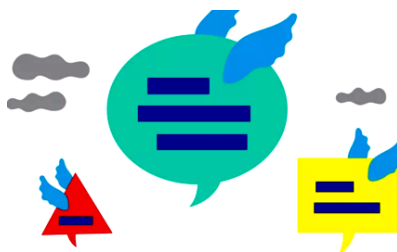
והמציאו לה מילה חדשה בעברית.

עליכם להשתמש באחת מהדרכים

הבאות לחידוש המילה:

כתבו את המילה המחודשת כאן:

מִסְרֹוֹן

[sms]

רְכִינוֹעַ

[סגוויי]

קִצִּיף

[שייק]

א. מתחו קו בין הביטויים בסלנג לפירושם:

דיון: השפה שלנו מורכבת גם מאוסף של מילים וביטויים (phrases) שנולדו אצל קבוצות (groups) מסוימות של אנשים כמו חיילים בצבא, סטודנטים ועוד. אם המילה או הביטוי "נתפס" (catches) הוא הופך לסלנג.

מה המצב	ממש מעלה
סבבה / מגניב / אחלה	בסופו של דבר
על הפנים	נו, קדימה!
גדול	מצין
בלאגן	לא טוב
יאללה	הצלחתי!
חי בפטרט	אי סדר
תכלס	מאוד ברור
נשמה/מותק/ממי	אני לא רוצה
חבל על הזמן	מה שלומך
אחי/אחותי	פנייה לחברה/טוב/ה
יש!	כנאי למישהו שאוהבים
לא בא לי / לא התחשק לי	מעולה! חבל על כל מילה!
קטן עליי / קלי קלות	מישהו שלא מחבר למציאות

ב. צפו בקישור הבא. <https://www.youtube.com/watch?v=aGnD7EJoK7>

אחרי שהתאמתם את ביטויי הסלנג לפירוש שלהם וצפיתם בסרטון, התחלקו לזוגות וכתבו אחד לשני מסרונים בווטס-אפ תוך שימוש בלפחות עשרה ביטויי סלנג מסעיף א'. שלחו למורה צילומי מסך של השיחה.

“הלוואי שתמותי” מאת רוית עפרוני

ה

דיון: האם לשפה ולמילים שאנחנו משתמשים יש כוח?

א. התאימו בין אוצר המלים לפירוש:

mess	אי סדר
intention	התכוונתי
counts	פונה
I meant to	נחשב/ת
blanket	שמיכה
to be shy	חשוף
bothered	הציק
activity	פעילות
to look for	בוער
on fire	להביע
bare	להתביש
to express	להתרכז
to	סיכה
concentrate	לגשש / לחפש

בטחתי לאימא שאפנה את השולחן ואשטוף את הכלים לפני שהיא תחזור מהעבודה, אבל שכחתי והשארתי אי סדר נורא. בערב, כשהיא חזרה עיניה משיבה עם מנהלים של בתי ספר, היא הייתה צריכה לנקות ולסדר בעצמה. אמרתי לה שהתכוונתי באמת לעשות את זה, אבל פשוט שכחתי. אימא אמרה שפונות לא נחשבות. רק מה שעושים נחשב בעולם. לפעמים, היא אמרה, גם מה שאומרים נחשב, כמו לבקש סליחה. "בדיוק התכוונתי לבקש סליחה", אמרתי. אימא הסתכלה בי בלי להגיד מילה, ואז נזכרתי שפונות לא נחשבות.

פלילה לא הצלחתי להירדם. שכבתי במיטה ורציתי שהשמיכה תכסה את כולי, אבל בכל פעם שמשכתי צד אחד, חלק אחר בגוף שלי נשאר חשוף. אבל מה שהציק לי באמת היה מה

שלא סיפרתי לאימא, מה שקרה בבוקר בבית הספר.

זה קרה ב'התכוונות'. אצלנו בבית הספר 'התכוונות' היא הזמן בבוקר, לפני תחילת הלימודים, שבו כל התלמידים מפסיקים את הפעילות שלהם ויושבים על השטיח במעגל ומדברים על היום שעומד להתחיל ומתכננים אותו.

מירי, המורה, עשתה לנו תרגיל בדומה לקראת ט"ו בשבט וביקשה שנהפוך את עצמנו לעץ בוער. לפעמים היא עושה לנו תרגילים כאלה בשביל לעזור לנו, ככה היא אומרת, "להביע את עצמכם בלי להתבייש". אבל בלב אני חושבת שהיא עושה את זה מפני שהיא רצתה להיות שחקנית תאטרון אבל בסוף נהייתה מורה. כל הילדים ניסו להתרכז ולחשוב כמו עץ בוער, ואני לא ידעתי בדיוק אם היא מתכוונת לשרפה בוער או לבול עץ שבווער במדורה, אבל הנפתי את הידיים למעלה כמו ענפים

והנעתי איתן בריח. לא הרגשתי באמת כמו עץ בוער.

ואז זה קרה. הסיפה שמחזיקה את הפוני שלי כדי שלא ייפנס לעיניים נפלה על הרצפה. התכופתי, עמדתי על ארבע והתחלתי לגשש בידים בשביל למצוא אותה לפני שמישהו ידרוך עליה. במהומת העצים הבווערים כנראה לא שמתי לב וחלתי מאחורי המורה מירי. היא נופפה בהתלהבות בענפים שלה, וכשעשתה צעד אחד לאחור, טראח, עקב הנעל הגבוה והדק שלה דרך בדיוק על הנרת שלי. מירי כמעט מעדה, אבל הצליחה לשמור על שיווי משקל ולא נפלה. היא הסתכלה בי מלמעלה ואמרה בקול רם, שאילו לא הייתי מסתובבת בין הרגליים שלה כמו כלבלב, זה לא היה קורה. פתאום כל הילדים שכחו שהם עצים בוערים והתחילו לצחוק.

הכאבים בזרת היו חזקים. ניסיתי לחייך אבל הרגשתי שאני נחנקת מחום. הרגשתי שהפנים שלי מסמיקות ושהידיים מזיעות ושכילם רואים את זה. הצחק המשיך להדהד בכיתה כמו סינרנה של פבאית, ולרגע אחד חשבתי שוכה מרגיש בנודאי עץ בוער.

התאימו בין אוצר המלים לפירוש:

To fall asleep	הלואי
No clue	להרדם
Kate	מורה מחליפה
I wish	אין משג
Excel	אחור
Dessert	להתנצל
To apologize	אשם/אשמה
Funeral	הלואה
Suit	חליפה
Chocolate ball	כדור שוקולד
Guilty	פושע
Substitute teacher	קנוח
Criminal	מפסין

שכבתי במיטה שלי ולא יכולתי להירדם. "הלואי שתמותי", צעקתי אל תוך הפריט שלי, ורק אז נעצמו לי העיניים. למחרת מירי לא באה ל'התפונות'. היא גם לא באה לשיעור החשבון בתשע וגם לא לשיעור מדעים בפעור. כששאלתי את המורה המחליפה איפה מירי, היא אמרה שאין לה מושג, שהיא רק ממלאת מקום. כל היום בהיתי בדלת בתקווה שמירי תיפנס פתאום לכיתה ותתנצל על האיחור, אבל זה לא קרה. נזכרתי שיש לה תאומים בגן חובה ושבעלה רוכב על אופנוע ומסיע אותה בכל בוקר לבית הספר. נזכרתי גם שכשהיא מלמדת שיר חדש בשיעור מוזיקה הקול שלה חזק, גבוה ונעים. הנחתי את הראש שלי על השולחן, עצמתי את העיניים חזק-חזק והתפללתי לאלוהים. קיוויתי מאוד שהיא לא מתה, ושגם היא מתה זה לא קרה בגללי. אבל זה לא עזר, כי בלב כבר הרגשתי אשמה. מחר כבר יודיעו פרמקולים שמירי מתה ותהיה הלונה, והפעל שלה יבוא להלונה על האופנוע, וירכיב את התאומים מאחור. ילדי כיתה ו ישרו את 'דמעות של מלאכים' בלי לזיף, והמנהלת והמורות יבכו ויגידו לנו שמותר גם לנו לבכות....

התחלתי לבכות. בהתחלה בדמעות ואחר כך בקול רם. המורה המחליפה שאלה אותי מה קרה, אבל לא יכולתי לדבר. מה אני יכולה להגיד לה? שמירי מתה? שאני הרגתי אותה? אמרתי שכואבת לי הבטן. היא שלחה אותי לאחות, והאחות התקשרה לאימא שלי בשביל שתבוא לקחת אותי.

אימא באה לבושה בחליפה והחזיקה קופסת קרטון קטנה. "תפתחי, זה בשבילך", היא אמרה לי. בתוך הקופסה נח לו כדור שוקולד גדול ועגול, מצופה פירורי שוקולד, מעוטרי

בדובדבן דביק ואדום בקצה, בדיוק כמו שאני אוהבת. הריח המתוק של השוקולד דגדג לי באף, ובכל זאת החזרתי את הכדור החום לקופסה והידקתי את המכסה. "לפושעים לא מגיע קינוח", חשבתי לעצמי. "גנבתי את זה מהפיבוד של טקס המורות המצטיינות במיוחד בשבילך", אמרה אימא. "ולא

תאמיני את מי ראיתי שם - את מירי, המורה שלך, היא נבחרה למורה מצטיינת".

פתחתי שוב את מכסה הקרטון, והפעם תחבתי את כדור השוקולד הענקי כולו לפה. "אפילו לפושעים מגיע קינוח", אמרתי לאימא בקול רם. "מה כבר עשית, פושעת?" שאלה אימא בצחוק, "הרי אמרתי לך שפונות לא נחשבות". "דווקא כן נחשבות", אמרתי לאימא. בלב ידעתי שאולי כוונות טובות לא עושות טוב, אבל כוונות רעות עושות רע.

ב. כתבו נכון / לא נכון:

1. הילדה בספור שכחה לסדר את הבית לפני שאמא שלה חזרה מהעבודה. נכון / לא נכון
2. הילדה בקשה סליחה מאמא שלה. נכון / לא נכון
3. מה שהציק לילדה בלילה היה הדבר שלא ספרה לאמא שלה. נכון / לא נכון
4. מירי היא המורה למתמטיקה. נכון / לא נכון
5. מירי המורה בקשה מהילדים "לחשוב כמו עץ". נכון / לא נכון
6. מירי המורה דרכה בטעות על הילדה. נכון / לא נכון
7. הילדה ברכה מהפכה בבכי. נכון / לא נכון
8. הילדה צעקה על המורה שלה: "הלואי שתמותי". נכון / לא נכון
9. אמא אמרה לבת שלה שהיא גנבה את הקנח בשבילה. נכון / לא נכון

ג. מצאו איך כתוב בטקסט:

1. בלגאן גדול _____
2. אם לא עושים משהו, אלא רק חושבים עליו, זה לא באמת משנה.

3. התחלתי לחפש _____
4. כמעט נפלה _____
5. אפשר היה לשמע עדין את הצחוק בפתח _____
6. העינים שלי נסגרו _____
7. הסתכלתי על הדלת _____
8. הרים הגיע לי עד האף _____
9. הכנסתי את כדור השוקולד לפה בבת אחת _____

ד. השלימו את הטבלה הבאה: מה קרה? מתי זה קרה? בחרו 5 מדגשים (מרקרים) בצבעים שונים וצבעו את הצמד המתאים באותו הצבע:

מה קרה?	מתי זה קרה?
אמא היתה צריכה לסדר ולנקות בעצמה	בלילה
לא הצלחתי להירדם	כשאמא חזרה הביתה אחרי העבודה
הילדים מדברים על היום שעומד להתחיל	כל היום
מירי לא באה ל"התכוונות"	בבוקר, לפני תחילת הלימודים, בזמן "ההתכוונות"
בהיתי בדלת בתקווה שמירי תיכנס	למחרת

ה. ענו על השאלות:

1. מה הבטיחה הילדה לאמא שלה?

2. למה הילדה לא הצליחה להירדם בלילה?

3. מה בקשה המורה, מירי, מהתלמידים?

4. למה התכופפה הילדה?

5. למה צעקה הילדה: "הלואי ותמותי"?

ו. השלימו את הפעלים בזמן עבר מתוך הסיפור:

הילדה _____ (ב.ט.ח) לאמא שלה שהיא תנקה את הבית, אבל היא _____ (ש.כ.ח).

הילדה _____ (כ.ו.ג) לבקש סליחה מאמא שלה, אבל היא לא _____ (ב.ק.ש). בלילה

הילדה לא _____ (צ.ל.ח) להירדם ונזכרה במה שקרה בפתח המורה _____

(ב.ק.ש) מהילדים לחשוב כמו עץ. במהלך התרגיל, הסיקה של הילדה _____ (נ.פ.ל) על

הרצפה. והמורה בטעות _____ (ד.ר.כ) לילדה על האצבע.

ז. השלימו את מלת היחס prepossession של בהטיה על פי הסיפור:

mine / my
your / yours
your / yours
his
Hers
Ours
your / yours
Their / theirs
Their / theirs

של	
שלי	= של + אני
שלך	= של + אתה
שלך	= של + את
שלו	= של + הוא
שלה	= של + היא
שלנו	= של + אנחנו
שלכם	= של + אתם
שלכן	= של + אתן
שלהם	= של + הם
שלהן	= של + הן

1. הילדה אמרה: "הספה שמחזיקה את הפוני _____ (של) נפלה".

2. המורה עשתה צעד אחרון. ואז העקב _____ (של) דרך בדיוק על הזרת של הילדה.

3. הילדים צחקו בקול רם. והצחוק _____ (של) המשיך להדהד בכמה.

4. אמא הביאה לילדה כדור שוקולד. הרים _____ (של) דגדג לה באף.

To me	לי _____
To you	לך / לך _____
To him	לו _____
To her	לה _____
To us	לנו _____
To you	לכם / לכן _____
To them	להם / להן _____

ח. השלימו את אות היחס ל על פי הסיפור.

1. הבטחתי לאמא שאפנה את השולחן. אמרתי _____ שרציתי לעשות את זה אבל פשוט שכחתי.
2. כששאלתי את המורה המחליפה איפה מירי, היא אמרה שאין _____ מושג.
3. אמא אמרה _____ שכוונות לא נחשבות.
4. מירי המורה עשתה _____ תרגילים לקראת ט"ו בשבט.
5. ילדי כיתה ו' ישירו בלי לזייף והמנהלות יגידו _____ שמותר לבכות.
6. הריח המתוק של השוקולד דגדג _____ באף.
7. "אמרתי _____ שכוונת לא נחשבות", אמרה _____ אמא.
8. היא לא הגיעה היום לכיתה, אז נתתי _____ את שיעורי הבית.

ט. תרגלו את כל מילות היחס בקישור [הבא](http://web.stanford.edu/class/hebrew/drills/Ex11.html) <http://web.stanford.edu/class/hebrew/drills/Ex11.html>

י. כנסו לקוויזלט [הבא](https://quizlet.com/151282774/test) והשלימו את המבחן על מילות היחס. שלחו למורה את הציון.

<https://quizlet.com/151282774/test>

י"א. מטלת דיבור: ספרו לבן הזוג על מקרה בו אתם אמרתם למישהו דבר שלא התכוונתם להגיד? השתמשו גם בפעלים מסעיף ו' (ביקשתי, התכוונתי, הצלחתי, הבטחתי).

י"ב. התבוננו בתמונות הבאות. התחלקו לזוגות וכתבו יחד את השיחה שלדעתכם ניהלו האנשים לפני שצולמה התמונה. לאחר שסיימתם הציגו את השיחה בכיתה או הקליטו עצמכם בFlipgrid. השתמשו באוצר המילים הנלמד בסיפור "הלוואי שתמותי".

דיון: האם ההורים שלנו תמיד מבינים את ה"מילים החדשות" שלנו? האם יש הבדל בין הדורות?

שיר

מתוך הספר "סבא מרחוב העפיפונים הכחולים"

עברית של סבא

שלומית כהן-אסיף

סבא שלי מדבר עברית משנה
אולי חדשה, אולי ישנה.
עברית לא חברית,
עברית מוזרה.
אשתו של החמור אינה חמורה
אשתו של החמור היא אתון,
אינה יודעת לכעוס
רק לרטון.
סבא שלי קורא כרך לל סביבון.
אצלו הארטיק – שלגון
כלו קרח.
הביגאלער הם פֶּעֶכִים
בשומשום או מלח.
וצריך לספר:
אצל סבא שלי
הסנדוויץ' – פֶּרִי.
יש לו המצאה אחרת:
לפיג'מה קורא נמנמת
לנדנדה קורא סחרחרת.
כל יום נולדת
מלה אחרת.

א. הדגישו בשיר: בחרו שני מדגשים (מרקרים) בצבעים שונים וצבעו את המילה החדשה בצבע אחד והמילה הישנה (של סבא) בצבע אחר.

ב. השלימו את הקטע הבא (בחרוזהם):

סבא שלי מדבר עברית _____. אולי חדשה, אולי _____
עברית לא חברית. עברית _____. אשתו _____
של החמור היא _____. אצלו הארטיק _____.
הסנדוויץ' _____. ויש לו המצאה _____
לנדנדה הוא קורא _____.

ג. הקיפו בעיגול:

- פירוש המילה המצאה הוא:
משהו חדש שלא היה קודם / משהו ישן שכבר היה קודם
- פירוש המילה לרטון היא:
לשמוח / לכעוס.
- האתון היא:
נקבת החמור / הסוס.
- כער הוא:
בייגלה (pretzel) עם שומשום או מלח / גלידה מתוקה.
- כריך הוא:
שתי פרוסות לחם - סנדוויץ' / סביבון.
- פירוש המילה שלגון הוא:
ארטיק / גשם קפוא.
- ישנה היא:
ההיפך מחדשה / ההיפך מצעירה.

ה. כתבו שאלות לתשובות על פי השיר:

1. שאלה: _____
תשובה: סבא שלי מדבר עברית מוזרה.
2. שאלה: _____
תשובה: אשתו של החמור היא אתון.
3. שאלה: _____
תשובה: אינה יודעת לכעוס רק לרטון.
4. שאלה: _____
תשובה: כל יום נולדת מילה אחרת.

ו. מובייל של מילים: בחרו את המילים האהובות עליכם בעברית וצרו מהן מובייל.

תוכלו להיעזר גם בקישור [הבא](http://kids.gov.il/cgi-bin/national/galleryPage.pl?Id=107&act=show_new) http://kids.gov.il/cgi-bin/national/galleryPage.pl?Id=107&act=show_new

מחונן למובייל "המילה האהובה"	הצלחה מועטה	הצלחה חלקית	הצלחה מלאה
בחירת שלוש מילים אהובות וכתובת כל מילה בכרטיסיה נפרדת. תוכלו לעצב את הכרטיסיה בכל צורה שתבחרו	5	10	15
הסבר לבחירת כל המילה על גבי הכרטיסיה שמודבקת מאחורי כרטיסיית שם המילה	10	15	20
העבודה יצירתית, צבעונית ואסתטית	5	10	15
הצגת המובייל לחבר / לכיתה בצורה מובנת	15	20	30
הגשה בזמן	5	10	20
ציון סופי			

הצהרת הלומדים

Presentational (speaking/writing): הצגתי

I can write and speak about the history of the Hebrew language, and give examples of words that were added to the language throughout the years.

I can use modern Hebrew slang while speaking and writing.

Evidence: _____

I can use words that were invented by Ben Yehuda and others while speaking and writing.

Evidence: _____

Interpersonal (speaking/writing): הידודי

I can exchange information and handle social situations related to the subject by asking and answering questions.

I can text my partner (small talk) in Hebrew Slang.

Evidence: _____

I can state my opinion in a discussions regarding the role of Hebrew in Jewish day schools.

Evidence: _____

Interpretive (listening/reading/watching): פרשני

I can understand vocabulary, phrases and sentences related to the subjects. I can understand the main idea of a written, audio or a visual text related to the subjects.

I can describe how one invents a new word in Hebrew.

Evidence: _____

I can describe how words were created in Hebrew 3000 years back.

Evidence: _____
